

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Македонија	Воронешки државен универзитет Русија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип, Македонија	Воронежский государственный университет Россия
Goce Delcev University in Stip, Macedonia	Voronezh State University Russia

Трета меѓународна научна конференција Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО
FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија
Goce Delcev University in Stip,
Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Трета меѓународна научна конференција

Третья международная научная конференция

Third International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

26-27 април 2018 / 26-27 апреля 2018 / 26-27 April 2018
Штип Штип Stip

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

821(062)
811(062)
316.7(062)
37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (3 ; 2018 ; Штип)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Трета меѓународна научна конференција, 26-27 април 2018, Штип = Филологија, култура и образование : сборник статей / Третья международная научная конференция, 26-27 апреля 2018, Штип = Philology, culture and education : conference proceedings / Third International Scientific Conference, 26-27 April 2018, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2018

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 737 стр. , табели, граф. прикази. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 27.12.2018. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-593-9

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)
Образование - Собири

COBISS.MK-ID 109270026

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчик-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Нецати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Марица Тасевска

Ирина Аржанова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Марјана Розенфелд (руски јазик)

Билјана Иванова (англиски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татјана А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓергиевска (Македонија)
Мария Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска-Иванова (Македонија)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софја Заболотная (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Јулиа Дончева (Болгария)
Биљана Мариќ (Боснија и Херцеговина)
Душко Певуља (Боснија и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриелла Б. Клейн (Италија)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Мајкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Србија)
Селена Станкович (Србија)
Тамара Валчич-Булич (Србија)
Ахмед Гюншен (Турција)
Неджати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турција)
Карин Рукэ-Брутэн (Франција)
Танван Тонтат (Франција)

Ученый секретарь

Марица Тасевска
Ирина Аржанова

Главный редактор
Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техническое редактирование

Костадин Голаков
Марица Тасевска
Славе Димитров

Адрес организационог комитета

Универзитет им. Гоце Делчева – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежски државни универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-сајт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalişkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Marica Tasevska
Irina Arzhanova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Adili Bujar – CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN MACEDONIA	13
2. Angelovska Irena – MULTICULTURAL MUSIC EDUCATION- OPPORTUNITIES, ACHIEVEMENTS, IMPROVEMENTS	21
3. Асимопулос Панаџис – НЮАНСЫ НИЦШЕАНСКОГО НИГИЛИЗМА В ФЁДОРЕ ДОСТОЕВСКОМ: «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ» И «БЕСЬ»	33
4. Балек Тијана – АКЦИОЛОШКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ФРАЗЕМА С КОМПОНЕНТАМА НЕБО И ЗЕМЉА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ – КВАЛИФИКАЦИЈА ЉУДСКИХ ОСОБИНА И СИТУАЦИЈА	45
5. Бужаровска Елени – ПРИМАРНОСТА НА СЕМАНТИЧКИОТ ПРИОД ВО АНАЛИЗАТА НА ГЛАГОЛИТЕ	53
6. Величковска Родна – ЖЕТВАТА И ЖЕТВАРСКОТО ПЕЕЊЕ ВО МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА (КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ).....	65
7. Веселиновска Снежана Ставрева – СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА СТУДЕНТИТЕ ОД ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ЗА СВОЈАТА ОСПОСОБЕНОСТ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ	75
8. Гладышева Светлана Николаевна – БЕЛАЯ АРМИЯ В ПУБЛИЦИСТИКЕ А. И. КУПРИНА, И. С. ШМЕЛЕВА И Р. Б. ГУЛЯ	87
9. Голаков Костадин, Ниами Емил – СТИЛОТ НА ПРЕВОДОТ НА ДРАМАТА НА А. П. ЧЕХОВ „ВИШНОВАТА ГРАДИНА“ ОД МАРИЈА НАЈЧЕВСКА-СИДОРОВСКА.....	95
10. Грачева, Жанна – ПОХВАЛА, КОМПЛИМЕНТ И ЛЕСТЬ КАК РЕЧЕВОЙ АКТ (НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА В. НАБОКОВА)	103
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО IX ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО	109
12. Грујовска Сашка – ГРАМАТИЧКИ СРЕДСТВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ ПРЕКАЖАНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	119
13. Денкова Јованка – КЕРОЛОВСКАТА ФАНТАСТИКА НА ЈАН ЛАРИ	127
14. Денковска Милица – ПАТУВАЊЕТО КАКО ИСТРАЖУВАЧКИ КОНЦЕПТ ВО КНИЖЕВНИТЕ СТУДИИ.....	139
15. Деревская Евгения – ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРОВ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ОТНОШЕНИЮ К ТРУДУ (ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)	149
16. Дѳгтева Ярославна – ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД В РОМАНЕ «ИДИОТ» Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО	155
17. Димитриева-Ѓорѓиевска Марина – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА. УЛОГАТА, СТАВОВИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ВО НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС	161

18. Димова Марија Ѓорѓиева – (ИНТЕР)ТЕКСТУАЛНИ ТРАНСМИГРАЦИИ	169
19. Донеv Драган, Крстева Марија – ПОТРЕБАТА ОД ПРЕВОДОТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ	179
20. Ѓорѓиевска Ева – СЕМИОТИКАТА НА „ПРАШКИТЕ ГРОБИШТА“ ОД УМБЕРТО ЕКО	185
21. Erol Çalişkan, Şerife Seher – AN EXAMPLE TO THEATRICAL VILLAGE PLAYS FROM THE BOLU REGION: HASAN PLAY	195
22. Žigić Vesna - SOCIAL NETWORKS AND EDUCATION OF THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED STUDENTS	203
23. Ivanovska Lela – THE ROLE OF METACOGNITIVE LISTENING STRATEGIES IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	213
24. Jugreva Marija – LEXICAL PROCESSING: MODELS OF WORD RECOGNITION	221
25. Караниколова-Чочоровска Луси – ЕЛЕМЕНТИТЕ НА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РАСКАЗОТ „СТАРИТЕ ДНИ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ	229
26. Кирова Снежана, Кузмановска Драгана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО БРОЕВИ ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	237
27. Kitanovska–Kimovska Sonja, Neshkovska Silvana – HANDLING OF CULTURE-SPECIFIC TERMS IN TRANSLATION	247
28. Ковачева Лидија – СИМБОЛИКАТА НА РОЗАТА ВО РИМСКИТЕ ПРАЗНИЦИ И ПОГРЕБНИТЕ ОБИЧАИ И ВО МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ТРАДИЦИЈА	259
29. Kovačević Maја – COMPOUNDS IN THE SERBIAN ENGINEERING DISCOURSE	267
30. Кожинкова Весна – КУЛТУРНИОТ И ЕТНИЧКИОТ ИДЕНТИТЕТ НА ЕГЕЈСКИТЕ МАКЕДОНЦИ ВРЗ ПРИМЕРИ ОД МАКЕДОНСКИОТ РОМАН	275
31. Коцева Ана – A CROSS-CULTURAL STUDY OF COMPLAINT STRATEGIES BY MACEDONIAN AND AMERICAN HIGH-SCHOOL STUDENTS	287
32. Коцева Весна, Тодорова Марија – КРЕИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИ СО СТРУКТУРИРАН ИНПУТ ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	293
33. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана – РАЗВОЈОТ НА КУЛТУРАТА ПОД ВЛИЈАНИЕТО НА КОМУНИКАЦИОНИТЕ МЕДИУМИ	301
34. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – КОЛОКАЦИИТЕ КАКО НЕИДИОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	309
35. Кусевска Марија, Ивановска Билјана, Даскаловска Нина – УЛОГАТА НА ЕМПИРИСКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ЗА РАЗВИВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	317
36. Kyrchanoff Maksym W. – NON-ACADEMIC FORMS OF CONSTRUCTIVISM IN FOLK HISTORICAL IMAGINATIONS IN MACEDONIA AND SLOVENIA	325
37. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ ПЕЧАТНЫХ СМИ	333

38. Lah Meta – GAMES SERVING AS DIDACTIC TOOLS: ATTITUDES OF PROSPECTIVE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES	339
39. Леонтиќ Марија – ИДНО ВРЕМЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	349
40. Лесных Наталья – ДЕ- И РЕМИФОЛОГИЗАЦИЈА ИСТОРИИ В ПЬЕСЕ М. УГАРОВА «ГОЛУБИ».....	361
41. Ljubicic Gordana – IS GRAMMAR-TRANSLATION METHOD REALLY DEAD	371
42. Ljubotenska Dragana – SOCIAL MEDIA AND THE LATEST TENDENCIES IN WORD FORMATION AMONG TEENAGERS	379
43. Маролова Даринка – ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ПРЕВОДНА ЕКВИВАЛЕНТНОСТ МЕЃУ СПЕЦИФИЧНИТЕ ГРАМАТИЧКИ ФЕНОМЕНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	385
44. Магдинчева-Шопова Марија, Бошков Тајјана, Јошески Душко – ФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАБОТЕЊЕ	395
45. Мартиновска Виолета – ПРИДОНЕСОТ НА АКАДЕМИК ВЛАДИМИР МОШИН ЗА СЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ ВО МАКЕДОНИЈА	405
46. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: НОВИ ИСТРАЖУВАЊА ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА ПРАКТИКА	411
47. Митковска Лилјана – ИЗРАЗУВАЊЕ НАДВОРЕШНА ПРИСВОЈНОСТ: МАКЕДОНСКИОТ НАСПРЕМА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	419
48. Младеноски Ранко – ПОЕЗИЈАТА ВО РОМАНИТЕ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ	429
49. Morris Kevin – CHINESE CUBANS. TRANSNATIONAL ORIGINS AND REVOLUTIONARY INTEGRATION	439
50. Нагина Ксения – ДИАЛОГ М. КУНДЕРЫ И Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО: К ВОПРОСУ О ПРЕСТУПЛЕНИИ И ЕГО МОТИВАХ	451
51. Николенко Делфина Јованова – КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ	461
52. Николовска Виолета – СЕМАНТИЧКО-СИНТАКСИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ НА ГЛАГОЛОТ ЧУВСТВУВА	469
53. Обухова Елена – ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ИМЕН СОБСТВЕННЫХ С РУССКОГО ЯЗЫКА НА МАКЕДОНСКИЙ ЯЗЫК НА ПРИМЕРЕ РОМАНА Д.ДАНИЛОВА «ОПИСАНИЕ ГОРОДА»	477
54. Овсянникова Ксения – РЕДАКТОРСКАЯ ПРАКТИКА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.	485
55. Павлова Ирена, Ивановска Билјана – ЗБОРООБРАЗОВАЧКИ ПРОЦЕСИ КАЈ ГЛАГОЛИТЕ ИЗВЕДЕНИ ОД СОПСТВЕНИ ИМИЊА ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	491
56. Panajotović Artea – YIN-YANG DUALISM IN GETHENIAN BIOLOGY AND POLITICS IN URSULA K. LE GUIN’S THE LEFT HAND OF DARKNESS	499

57. Петреска Весна – ЖИВОТИНСКИОТ КОД ВО СВАДБЕНАТА ОБРЕДНОСТ: КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ МЕЃУ МАКЕДОНИЈА И РУСИЈА	507
58. Петровска-Кузманова Катерина – НАРОДНА ДРАМА, МАКЕДОНСКО-РУСКИ ПАРАЛЕЛИ	515
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste – LADY CAROLINE LAMB AND LORD BYRON: GLENARVON - A VAMPIRE OR A WANDERING JEW.....	523
60. Продановска-Попоска Весна – ПРЕГЛЕД НА МАКЕДОНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ГЛАСОВЕН СИСТЕМ: ВЛИЈАНИЕТО НА МАЈЧНИОТ ЈАЗИК ВО СОВЛАДУВАЊЕТО НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК	529
61. Ристова-Михајловска Милена – ЖАНРОТ ПОЛЕМИКА ВО ДОМАШНАТА И СВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА.....	541
62. Рыбачева Лариса – ВЕРБАЛИЗАЦИЈА ЕМОЦИЈ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА	549
63. Сахарова Дарња – МЕСТО НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННЫХ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ: ИТОГИ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ. РЕДАКТОРСКИЙ АСПЕКТ	555
64. Сидорова Елена, Швецова Ольга – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ И ВУЗЕ: ТОЧКИ СОПРИКОСНОВЕНИЯ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.	563
65. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ПРОБЛЕМЕ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО СИНТЕЗА В РУССКОЙ ФИЛОСОФИИ XX ВЕКА	571
66. Симоска Силвана – „СВЕТОТ КАКО ПОЛЕ ЗА КУЛТУРЕН НАТПРЕВАР МЕЃУ НАРОДИТЕ“ – ТЕОРИСКИТЕ ПРЕМИСИ ЗА КУЛТУРАТА НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ	581
67. Станојоски Игор – КОНКЛУЗИВОТ ВО БУГАРСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ВО МАКЕДОНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ	591
68. Stojanovska-Ilievaska Natasha - THE MACEDONIAN COMPONENT OF THE 1. INTERNATIONAL CORPUS OF LEARNER ENGLISH	597
69. Сулејмани Умит - ПРЕЧКИ ВО КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ ОД АСПЕКТ НА НАСТАВНИЦИТЕ	603
70. Тантуровска Лидија – „ВАСИЛИА ПРЕКРАСНА“	613
71. Тасевска Марица, Миленкоска Милкица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	635
72. Тернова Татјана – ПРОБЛЕМА НОВИЗНЫ В ЛИТЕРАТУРА АВАНГАРДА: РУССКИЙ ИМАЖИНИЗМ	643
73. Тихонова Ольга – ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЖАНРА В СОВРЕМЕННЫХ ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И ТЕЛЕВИЗИОННОМ КИНО	651
74. Тодорова Марија, Коцева Весна – УСВОЈУВАЊЕ НА ТРЕТ ЈАЗИК (J3)	659
75. Trajchev Stefan, Trajchovska Marina – THE PLURILINGUALISM CONCEPT IN THE LEARNING OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE	665
76. Тренчовска Софија – КАРНЕВАЛИСТИЧКОТО НАСПРОТИ ХУМАНИСТИЧКОТО ДОЖИВУВАЊЕ НА СВЕТОТ	673

77. Тренчовски Горан – ДИОНИЗИСКОТО ВО ДРАМАТА „СЛОВЕНСКИ ОРФЕЈ“	681
78. Ulanska Tatjana – TEACHING CULTURE IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM IN ALL LEVELS OF EDUCATION IN MACEDONIA	691
79. Урумова-Марковска Славица - ЃАВОЛОТ И САМОВИЛИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ФОЛКЛОР И НИВНАТА ИМАГИНАРНА ПРЕОБРАЗБА ВО РАСКАЗИТЕ НА МИТКО МАЏУНКОВ	701
80. Фьон Фам Май – УСТАРЕВИШЕ НАИМЕНОВАНИЯ ОДЕЖДЫ 1. В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И.А. БУНИНА	709
81. Hadzi-Nikolova Adrijana, Tasevska Marica – EDUCATIONAL TECHNOLOGY, THREAT OR BENEFIT TO TEACHERS	715
82. Чарыкова Ольга – ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА МЕТАФОРИЧЕСКОЙ НОМИНИЦИИ	727
83. Чурсина Дарья – НАИМЕНОВАНИЯ ЖИЛИЩА В ВОРОНЕЖСКИХ ГОВОРАХ В ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	735
84. Шеху Флорина, Котева Мојсовска Татјана – ПОСТАВЕНОСТА НА КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ВО ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАСТАВНИЦИ	741
85. Шутаров Васко – ПРОЕКЦИИ ЗА МАКЕДОНСКАТА КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА, СПОРЕД „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КУЛТУРАТА ВО Р. МАКЕДОНИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 2018-2022 ГОДИНА“	751
86. Wanke Michal – MOVING LAB BEYOND THE BORDERS. RESEARCH NOTES A PROPOS THE FREEDOMBUS INTERDISCIPLINARY PROJECT	759

КОРЕЛАЦИЈА, МОРФОЛОШКА АНАЛИЗА И ИНТЕРКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЈА МЕЃУ ЗБОРУВАЧИТЕ НА СЛОВЕНСКИТЕ ЈАЗИЦИ

Делфина Јованова Николенко¹

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

¹ jovanovadelfina@yahoo.com

Апстракт: Голем предизвик за лингвистите беше да се реконструира индоевропскиот јазик и да се дојде до неговите главни граматички особини. Тоа е постигнато преку споредбено-историскиот метод, како и со методичко сведување на различни соодветни зборови во сродни јазици кон хипотетички форми од кои тие можеле да се развијат според законите за фонетски, семантички и морфолошки развоток. Оваа статија има за цел да афирмира неколку суштински сличности и разлики помеѓу словенските јазици со помош на морфолошка анализа, како и тоа да укаже на нивната меѓусебна поврзаност. Преку конкретни примери, од морфолошки аспект, направен е кус преглед како секој јазик поединечно се развил и се укажува на нивната сродност. Исто така, се става акцент на интеркултурната комуникација како одговор на предизвиците на мултикултурната физиономија на современото општество. Преку теориите на Јуриј Лотман и Рождественски, опишани и толкувани се различни видови на допирни феномени меѓу културите одредени како засебни ентитети, критичкиот пристап на традиционалните разбирања на мултикултурните и интеркултурните поими, поставките на мултикултурализмот и транскултуралноста, како и естетските и етичките аспекти на културолошката интеракција.

Клучни зборови: старословенски јазик, сродност, морфологија, интеркултурна комуникација;

1. Вовед

Морфологијата е јазична дисциплина која се занимава со идентификација, анализа и опис на структурата на морфемите на еден јазик. Прасловенската морфолошка структура била со мошне сложен систем на значење а различните граматички значења на зборовните форми се изразувале на три начина: со редување на вокалите, со промена на местото и природата на интонацијата и со додавање на афикси, т.е.: суфикси за образување различни зборови од една коренска морфема или наставки за изведување различни

граматички форми. Прасловенскиот јазик во голема мерка ја наследил праиндоевропската граматичка структура но, современите словенски јазици покажуваат одредени промени: некои граматички категории се загубени а се развиле и некои нови. Основните елементи на морфемите на словенските јазици се создавани во многу долг период а објаснувањето за нивното потекло го бараме во индоевропскиот прајазик.

2. Морфолошка анализа

Сложената структура на зборот во современите словенски јазици е резултат на долг историски развој. Преку примери и по пат на споредба издвоивме неколку суштествени преобразувања кои настанале. Основен метод кој го користевме и преку кој дојдовме до конечните резултати е споредбено-историскиот метод. Суштината на овој метод се состои во споредување на сродни морфеме и воочување на определени закономерности во развитокот на тие морфеме.

Пример 1

Општословенскиот систем на номинална флексија е доста запазен во скоро сите словенски јазици, а во одделни јазици различно и на специфичен начин, тој е многу променет. Една од главните причини за промените во словенскиот морфолошки систем е суштественото преобразување на фонематскиот систем во прасловенскиот јазик, а тоа довело до совпаѓање на две, три или повеќе флективни морфеме. Сепак, флексијата во секој јазик е распределена во особени системи, според специфични морфолошки закони кои исто така играат значајна улога во развојот на флексивните морфеме.

Македонската множинска форма **жени**, елементите **ж-е-н** се обични фонеме од кои е образуван зборот - носители на неговото лексичко значење, а крајното **-и** е показател на граматичкото значење, во случајов, множина.

Пример 2

Фонемите со граматичко значење претставуваат морфонеме. Тие имаат посебна смисловна граматичка содржина. Пример, за делување на морфолошки фактори, спротивно од фонематските, би претставувал случајот со деklinацијата од типот **раб** во множина, во рускиот јазик, каде ниедна од морфемите во современиот руски јазик споредени со старословенскиот, не може да се објасни со фонетски развиток:

Старословенски ј.	<i>раби</i>	<i>рабъ</i>	<i>рабомъ</i>	<i>рабы, рабъ</i>	<i>рабы</i>
Руски ј.	<i>рабы</i>	<i>рабов</i>	<i>рабам</i>	<i>рабов</i>	<i>рабами</i>

За ова постои морфолошко објасување: **-ы** е пренесено од акузатив множина од **-о-** основите и од номинатив-акузатив мн. од **-а-** основите, **-ов** е пренесено од **-й-** основи, **а -ам, -ах, -ами** се пренесени од **-а-** основите.

Пример 3

Формите за двоина во индоевропскиот јазик се употребувале кога се работи за два предмета или две лица вршители на дејство и се однесувале на сите именски и глаголски форми. Денеска, двоината како граматичка категорија е зачувана во лужичкосрпските јазици и во словенскиот, а во македонскиот јазик претставува избројана множина: **пет снопа, двајца браќа**, а освен нив и формите: **раце, нозе, очи, уши**. Вакви остатоци од старата двоина има и во другите словенски јазици:

Руски ј.	<i>глаз-глаза̀, бока̀, рукава̀, рога̀;</i>
Бугарски ј.	<i>ръце́, пет коня;</i>
Чешки ј.	<i>rice, nohy-risoci, nohou;</i>

Пример 4

Во одделни словенски јазици има примери на остатоци од стариот акузатив што бил еднаков со номинатив, а се однесува за живо суштество од машки род:

Руски ј.	<i>выдать замуж, вый̆ти замуж;</i>
Полски ј.	<i>wydać za mąż, pójść za mąż, siadać na koń;</i>

Пример 5

Разликувањето на живо од неживо се огледува и во некои падежни форми во современите словенски јазици и дури има одреден развиток. Така, во современиот руски јазик сите именки што значат нешто живо и во множина имаат еднаков акузатив со генитив:

волк - волкѳв, гѳсти - гостѳѳѳ, меѳѳѳне - меѳѳѳн, женѳ - жѳѳн, дѳѳѳѳ - дѳѳѳѳѳѳ;

Во полскот јазик тоа се однесува само на именки кои значат лице од машки род:

ген., акуз. мн. sasiadѳw, mѳzѳw, goѳci; но ptakѳw, ген. мн. : ptaki, акуз. мн., koni, ген. мн. : konie, акуз. мн.

Во чешкиот и во словачкиот јазик:

ген. едн. на -а (за живо)	ген. едн. на -и (за неживо)	дат. едн. на -ovi (за живо)	дат. едн. на -и (за неживо)
<i>bratra,raka</i>	<i>iz domu</i>	<i>k bratrovi</i>	<i>k domu</i>

-Во множина граматичко разликување на живо и неживо има во словачкиот само за именки што значат лице од машки род: *vidim bratov*;

-Во чешкиот јазик во ном. мн. има посебни наставки за именки што значат лице од машки род: *-i, -ѳ, -ovѳ: dѳlnici, hostѳ, synovѳ*.

-Во полскиот јазик разликувањето категорија лице во множина се однесува на целиот граматички систем- именки, придавки, заменки, броеви и делумно, глаголи и тоа за машки род.

-Во современите словенски јазичи старите именски основи оставиле печат врз типовите дефлекција, но и врз зборообразувачките типови. Притоа, често има преминување од еден тип на друг, мешање на зборообразувачките морфеми, како и заменување на падежните наставки. Па така, некои именки од женски род со основа на *-ѳ* имале машки корелат на *-ѳ-* (*orbѳ-orba*) а некои немаат (*koza, baba*).

-Потоа, именките од сите три рода со основа на *-ѳ-* во современите јазичи се само именки од женски род кои завршуваат на консонант: *радѳст* а некои именки со оваа основа го промениле родот, од машки во женски.

Пример 6

Што се однесува на именките кои означуваат роднински врски, имиња на растенија, животни, птици, риби, облека, географски термини, во

современите јазици се престоиле кон други основи: *svaty-svatъve, koty-kotъve, tьrky-tьrkъve, brosky-broskъve* итн. Додека одреден број именки од овој тип во старословенскиот јазик ја одразува прасловенската состојба.

Кру-старословенскиот не ја познава оваа форма туку се сретнуваме со акузативната форма *krъвъ*. Старата форма *kri-kry* денес е позната само во словенечкиот јазик и во кашупските говори. Во некои современи словенски јазици функцијата на номинатив ја презела акузативната форма:

Руски ј.	Чешки ј.	Бугарски ј.	Македонски ј.
<i>морковъ, црковъ, свекровъ;</i>	<i>tykev, moutev, konev;</i>	<i>любов</i>	<i>љубов</i>

Во други примери, завршетокот -ъv- се заменил со суфиксот -ва: македонски: **свекрва, јатрва, золва, смоква, црква, тиква**; бугарски: **смоква, черква, свекърва**, а се забележуваат и промени во родот: руски: **жѣрнѡв**, м.

3. Поим за интеркултурна комуникација и интеркултурност меѓу словенските народи

„Под комуникација се подразбира движење на пораката од праќачот кон примачот. Една комуникациска шема се состои од извор на пораката, самата порака и дестинација на пораката. Исто така, покрај самиот процес на комуникација, паралелно со него се одвиваат и два други процеса: кодирање и декодирање на пораката. Според моделот на Шрам „комуникативниот процес претставува кружен процес во кој и двете страни кодираат и декодираат“. (Томиќ, 2003: 55)

Масовната комуникација, Рождественски ја опишува како *„извор на противречности и, истовремено, арена на конфликти кои се нарекуваат „психолошка војна. Противречностите во масовната комуникација и во рекламата, се изразуваат во тоа што органите на информацијата, кои дејствуваат на еден јазик, во своите материјали изразуваат различни гледни точки“*. Рождественски смета дека *„со ова тие се ориентирани на различни групи примачи на текстовите на масовната информација и на рекламата“*. Целта на *„психолошката војна“*, според Рождественски, е *„да го уништи управувањето со дејствата, кое го преземаат врз себе масовната информација и рекламата“*. Овде, тој вели дека *„во психолошката војна се поставува цел да се имитира содржината на масовната информација и на*

рекламата за да се создадат значенски пречки во масовното управување“.
(Рождественски, 2006: 51)

Интеркултурната комуникација се јавува како одговор на предизвиците на мултикултурната физиономија на современото општество. За да може да одговори на општествените потреби и да претставува инструмент за унапредување на општествените односи кои сè повеќе се остваруваат во плурален контекст, кај децата, младите и возрасните треба да развива свест за прифаќање и почитување на разликите и способности за интеркултурен дијалог. Клучни концепти кои се однесуваат на заедничкото живеење на припадниците на различни култури се мултикултурноста и интеркултурноста. Мултикултурноста го става акцентот на културната разновидност во која примарно е зачувувањето на сопствениот културен идентитет, прифаќањето на другиот и развивањето толеранција кон него. Интеркултурноста, пак, е динамичен процес на градење односи меѓу различните култури и „споделување културни изрази преку дијалог и заемно почитување“.

За една комуникација да биде успешна, учесниците во истата треба да развиваат позитивни чувства и ставови за „другата“ култура, нејзините вредности и да го збогатуваат својот речник со поими и културно–социјални фрази од говорниот јазик на соговорникот. Секој поединец може различно да протолкува еден ист знак или говор во зависност од карактерот, од образованието, културата, воспитанието и начинот на живот. За еден човек, едно значење може да биде сосема логично, додека пак, за друг, да биде сосема неприфатливо. Секој знак си има свое значење и со себе носи скриена порака која чека да биде дешифрирана. Затоа, испраќачот на пораката (говорникот) и примачот на пораката (слушателот) треба да имаат ист или барем сличен степен на култура и образование. Ако не постои таа сличност меѓу адресантот и адресатот постои можност пораката да биде извлечена од контекст.

За да биде пораката правилно сфатена, потребно е и да биде правилно испратена. Затоа, како што вели Лотман, *„неопходно е адресантот и адресатот да користат сосема идентични кодови, т.е. во семиотичка смисла, тие треба да претставуваат една иста удвоена личност, затоа што кодот во себе не вклучува само дводимензионален збир правила за шифрирање–дешифрирање на пораката, туку содржи и повеќедимензионална хиерархија“.*
(Лотман, 2010: 15)

4. Заклучок

Во овој труд направивме кратка морфолошка анализа на дел од словенските јазици, а она што ни беше интересно се токму промените кои настанале кај именките. Некои именки само делумно се промениле а некои целосно, и развиле свои посебни карактеристики и особености. Ова е прикажано преку примери со цел да се укаже на нивните сличности и разлики и да се дојде до крајните резултати. Па така, заклучокот и резултатите до кои дојдовме, ни овозможуваат согледување на јазичните и културните сличности кои доаѓаат од сите словенски јазици, а кои се значаен дел од културното наследство и сведоштво за културното единство на словенските народи, и сведочат за заедничкото потекло.

Исто така, преку цитати, опишана е и интеркултурната комуникација со акцент на теориите на Рождественски и Лотман, според кои, за една комуникација да биде успешна, учесниците во истата треба да развиваат позитивни чувства и ставови за „другата“ култура, нејзините вредности и постојано да го збогатуваат својот речник со поими и културно–социјални фрази од говорниот јазик на соговорникот.

Потребата да се пишува за сродноста меѓу словенските јазици отсекогаш постоела и ќе постои, затоа што несомнено е дека сите словенски јазици претставуваат ризница на неисцрпно богатство која вреди да се проучува, а со самото проучување и постепено да се осознаваат убавините на секој од нив, поединечно. Тоа е она што ги поттикнува филолозите постојано да се навраќаат на оваа неисцрпна тема, а вниманието што го добива е респектабилно.

Користена литература

1. Барт, Р: (1996). „Увод во структуралната анализа на раскажувањето“ во „Теорија на прозата“ (избор на текстовите, превод и предговор, проф. д-р Атанас Вангелов). „Детска радост“, Скопје;
2. Bart, Rolan: (1979). Knjizevnost Mitologija Semiologija: Nolit, Beograd;
3. Beker, Miroslav: (1991). Semiotika knjizevnosti: Zavod za znanost o knjizevnosti, Zagreb;
4. Бојковска, Стојка; Минова-Ѓуркова, Лилјана; Пандев, Димитар; Цветковски, Живко: (2008). Општа граматика на македонскиот јазик: Просветно дело, Скопје;
5. Бојковска, Стојка; Минова-Ѓуркова, Лилјана; Пандев, Димитар; Цветковски, Живко: (1998). Македонски јазик за средното образование: Просветно дело, Скопје;
6. Конески, Блаже: (2004). Граматика на македонскиот литературен јазик: Просветно дело, Скопје;
7. Конески, Блаже: (1965). Историја на македонскиот јазик: Скопје;
8. Кепески, К.: (1946). Македонска граматика: Скопје;
9. Угринова-Скаловска, Радмила: (1997). Старословенски јазик: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје;
10. Угриновска-Скаловска, Радмила: (1994). Споредбена граматика на словенските јазици: Универзитет „Свети Кирил и Методиј“, Скопје;